

การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

The Development of Family Sex-Talk Model for Grade 7 students, Kamphaeng Phet Province

หทัยรัตน์ สุนทรสุข วท.ม.

Hatairat Sontornsuk M.S

นงนวล พลูเกษร วท.ม.

Nongnuan Poolkesorn M.S

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร Kamphaeng Phet Provincial Health Office

Received: June 15, 2021, Revised: June 30, 2021, Accepted: July 8, 2021

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศ และประเมินผลของการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2) การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 3) นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร 4) การประเมินผลลัพธ์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผู้ปกครอง จำนวน 30 คู่ โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสอบถามความรู้เรื่องเพศ แบบสอบถามทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ แบบสอบถามความสะดวกใจในการพูดคุยเรื่องเพศ และแบบสอบถามการปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ แบบสอบถามเฝ้าระวังการพูดคุยเรื่องเพศ แบบสอบถามเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ค่าความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เปรียบเทียบก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการโดยใช้สถิติ T-test

ผลการศึกษาพบว่า มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียน และร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน มีการติดตามเฝ้าระวังพูดคุยเรื่องเพศ เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หลังจากนำรูปแบบใหม่ไปใช้พบว่าความรู้เรื่องเพศ ทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสะดวกใจในการพูดคุยเรื่องเพศ และการปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ สูงกว่าก่อนพัฒนารูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = <0.001$) การเฝ้าระวังพฤติกรรมการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่ามีการ

พูดคุยเรื่องเพศเพิ่มขึ้น และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ลดลง ไปอยู่ที่ระดับบางครั้ง และไม่เคยเลยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ ควรนำรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ไปขยายผลในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้ครอบคลุมทุกแห่งในจังหวัดกำแพงเพชร ควรมีการติดตามผลระยะยาวของการพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน โดยจัดทำแผนการติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นระยะจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีการบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืนของการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว เพื่อลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

Abstract

The Development of Family Sex-Talk Model for Grade 7 students, Kamphaeng Phet province aimed to develop a model for Sex-Talk in the family of grade 7 students, and to evaluate the outcomes of this model. This action research was divided into 4 stages; consisting of 1) Study on the situation and problems in talking about sex in the family, 2) Develop a family sex-talk model for grade 7 students, 3) Implement this family sex-talk model to grade 7 students and their parents, and 4) Evaluate the outcomes of this family sex-talk model. Participants were 30 pairs of students and their parents, selected by a purposive sampling. The study tools composed of the learning activity plan, the questionnaire on Sexuality knowledge, attitude toward sex-talk, the comfort of sex-talk, the practice of sex-talk, family sex-talk and sexual risk behaviors monitoring, including in-dept interview. The data were analyzed by descriptive statistics; frequency and percentage. Content analysis was adopted to analyze qualitative data. The t-test statistics were utilized to analyze pre-post implementing data. Results revealed that students and their parents' sexuality knowledge, attitude toward sex-talk, the comfort of sex-talk, and the practice of sex-talk were highly increased than the previous implementation significantly ($p < 0.001$). The family sex-talk monitoring data showed that students and their parents gained more sex-talk, whereas the sexual risk behaviors of students declined from "frequently" to "seldom" or "never." Suggestions were to implement this family sex-talk model to all secondary schools in Kamphaeng Phet province, monitor the usage of this model in the long run, develop a follow-up plan for students and their parents from grade 7 to 8 and 9, and integrate this model into school system, in order to achieve the continuity and persistence of family sex-talk and reduce teen pregnancy.

คำสำคัญ

รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จังหวัดกำแพงเพชร

Keyword

Sex Talk Model

Grade 7 students

Kamphaeng Phet Province

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ ส่งผลต่อลักษณะของครอบครัวไทย เปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ส่งผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การทำแท้ง และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มสูงขึ้น สาเหตุที่วัยรุ่นขาดความรู้ วัยรุ่นขาดทักษะ วัยรุ่นไม่มีที่ปรึกษาวัยรุ่นไม่กล้าพูดคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้เรียนรู้กันเอง ได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เกิดความเชื่อและปฏิบัติตนที่ผิดพลาด การป้องกันและแก้ไขปัญหานี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมและปลอดภัย⁽¹⁾ การสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองพูดคุยเรื่องเพศกับลูกหลานอย่างมีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอ เป็นวัคซีนที่มีประสิทธิภาพในการช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องเพศและการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ผู้ปกครองควรเปิดโอกาสคุยเรื่องเพศเพื่อเปิดโอกาสสพลาดกับบุตรหลาน เพียงมีความรู้และเข้าใจที่ถูกต้องใน 3 เรื่อง คือ ทศนคติเรื่องเพศในทางบวก ความรู้เรื่องเพศ ทักษะพูดคุยสื่อสาร ก็จะช่วยช่วยให้เด็กสามารถตัดสินใจเรื่องเพศด้วยตัวเองได้อย่างปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ⁽²⁾

จากการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น อายุต่ำกว่า 20 ปี ปี พ.ศ. 2559–2561 พบว่าวัยรุ่นตั้งครรภ์เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 38.0 ไม่มีความพร้อมในการดูแลบุตร ร้อยละ 69.4 สาเหตุ

ไม่มีอาชีพและรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 62.8⁽³⁾ และข้อมูลการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น จังหวัดกำแพงเพชรในปี 2563 พบการคลอดมีชีพในเด็กอายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 26.24 พบว่ากลุ่มเด็กอายุ 10–14 ปี คลอดมีชีพ ร้อยละ 43.71 เด็กทุกกลุ่มอายุ มีแนวโน้มคลอดมีชีพเพิ่มขึ้นกว่าปีพ.ศ.2562⁽⁴⁾ และจากสภาพปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียนและผู้ปกครองในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าปัญหาหลักคือ นักเรียนอาย และกลัวโดนต่อว่า จนกว่าจะเกิดปัญหาจึงจะปรึกษาผู้ปกครอง หรือครู และแหล่งความรู้โลกออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ส่วนผู้ปกครองมีความคิดว่าการพูดคุยเรื่องเพศเป็นเรื่องหยาบคาย เป็นเหมือนการชู้ชานักเรียน ยังเด็กเกินไป ยังไม่สมควรที่จะสอนเรื่องเพศ การสอนเรื่องเพศควรเป็นหน้าที่ของครู ลูกหลานให้ความไว้วางใจน้อย ไว้วางใจเพื่อนมากกว่า ผู้ปกครองไม่มีความรู้เพียงพอในการสอน หรือ พูดคุยเรื่องเพศกับนักเรียนขาดทักษะการพูดคุยเรื่องเพศ และ ไม่มีเครือข่ายกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มผู้ปกครอง ในการปรึกษาพูดคุยเรื่องเพศ ซึ่งอันตรายจากเรื่องเพศทำให้พ่อแม่กังวลว่า เด็กจะอยู่ในความเสี่ยง จึงเลือกใช้วิธีการชู้เพื่อให้เด็กระวังตัว แต่ทำให้เด็กขาดความมั่นใจในการใช้ชีวิต จะปิดกั้นตัวเองจากการหาข้อมูล หรือทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตทางเพศที่ปลอดภัย⁽⁵⁾

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้วางแผนการศึกษาการพัฒนาการพูด

คุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง เกิดกระบวนการเรียนรู้ทักษะการพูดคุยเรื่องเพศร่วมกันในครอบครัว และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันและลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2) การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 3) นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร 4) การประเมินผลลัพธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพูดคุยเรื่องเพศ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เชิงปริมาณ เก็บข้อมูลความรู้เรื่องเพศ ทศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ และการปฏิบัติกรพูดคุยเรื่องเพศ

2.2 เชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เชิงปริมาณ แบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความรู้เรื่องเพศ 2) แบบสอบถามทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 3) แบบสอบถามความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 4) แบบสอบถามการปฏิบัติกรพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว

2. เชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ข้อมูล เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ สังเคราะห์สภาพปัญหาจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และคุณภาพ ในขั้นตอนที่ 1

2. จัดเวทีประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำแนวทางการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. จัดทำร่างรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

4. นำร่างการพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร โดยให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

5. จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว และจัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้การพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ดำเนินการดังนี้

1. นำรูปแบบการพูดคุยมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผู้ปกครอง

2. คณะผู้วิจัย ประชุมพบกลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครอง เพื่อแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการศึกษาวิจัย การดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์โดยชี้แจงเกี่ยวกับสิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการกิจกรรมการเรียนรู้ การพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ในกลุ่มนักเรียน จำนวน 12 ครั้ง ผู้ปกครอง จำนวน 8 ครั้ง เป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยวิทยากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร ศึกษาพิเศษ ศักดิ์ศรีศึกษา และมีการประเมินความรู้ก่อนดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยนักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คู่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้เรื่องเพศทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว การเฝ้าระวังการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบสอบถาม มี 6 ฉบับ ได้แก่ 2.1) แบบสอบถามความรู้เรื่องเพศ 2.2) แบบสอบถามทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2.3) แบบสอบถามความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2.4) แบบสอบถามการปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2.5) แบบสอบถามการเฝ้าระวังการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 2.6) แบบสอบถามการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ร้อยละ และวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนดำเนินการและหลังการดำเนินการ โดยใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย T- test

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

4.1 เชิงปริมาณ เก็บข้อมูลข้อมูลทั่วไป ความรู้เรื่องเพศทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการ

พุดคุยเรื่องเพศ และการปฏิบัติการพุดคุยเรื่องเพศ

4.2 เชิงคุณภาพ เก็บข้อมูล การเฝ้าระวังพฤติกรรม การพุดคุยเรื่องเพศ ความพึงพอใจ ความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการพุดคุยเรื่องเพศของผู้ปกครอง นักเรียน และครู

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เชิงปริมาณ แบบสอบถาม จำนวน 7 ฉบับ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามความรู้เรื่องเพศ 3) แบบสอบถามทัศนคติในการพุดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 4) แบบสอบถามความสนใจในการพุดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 5) แบบสอบถามการปฏิบัติการพุดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 6) แบบสอบถามการเฝ้าระวังการพุดคุยเรื่องเพศในครอบครัว 7) แบบสอบถามการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

2. เชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์การเฝ้าระวังพฤติกรรม การพุดคุยเรื่องเพศ ความพึงพอใจ ความ

คิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการพุดคุยเรื่องเพศของผู้ปกครอง นักเรียน และครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความรู้เรื่องเพศ ทัศนคติ ความสนใจ การปฏิบัติการพุดคุยเรื่องเพศ ก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ ด้วยสถิติ T-test

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ตรวจสอบได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.74 และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha efficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.89

การวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร เลขที่โครงการ 63 08 29 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์ปัญหาการพุดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.4 อายุ 13 ปี ร้อยละ 66.7 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 73.3 อาชีพผู้ปกครอง รับจ้าง ร้อยละ 40 แหล่งรับรู้เรื่องเพศมากที่สุดได้แก่ อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 73.3 รองลงมาแม่ ร้อยละ 60.3 ครูอาจารย์ ร้อยละ 46.7 ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.3 อายุเฉลี่ย 43.5 ปี รายได้ 10,001-50,000 บาท/เดือน ร้อยละ 46.8 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.7

1.2 สถานการณ์ปัญหาการพุดคุยเรื่องเพศ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) นักเรียนและผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนทุกคนไม่เคยพุดคุย

เรื่องเพศกับผู้ปกครอง เนื่องจากอายุ กลัวถูกผู้ปกครองต่อว่า และผู้ปกครองไม่เข้าใจ รวมทั้งมีความไว้วางใจเพื่อนมากกว่า ไม่มีเครือข่ายปรึกษาพูดคุยเรื่องเพศ นักเรียนจึงหาข้อมูลเรื่องเพศ จากสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น Google, internet, Facebook, Line, twister, chat ข่าว สำหรับผู้ปกครอง ไม่เคยพูดคุยเรื่อง

เพศกับนักเรียน เนื่องจากผู้ปกครองมีความคิดเห็นที่นักเรียนยังเด็กเกินไป ยังไม่สมควรที่จะสอน อายุไม่รู้จักสอนอะไร จึงสอนตามประสบการณ์ของผู้ปกครอง และคิดว่านักเรียนได้รับความรู้เรื่องเพศจากครูในโรงเรียน ซึ่งครูมีความรู้มากกว่าผู้ปกครอง ดังแสดงในตารางที่ 1

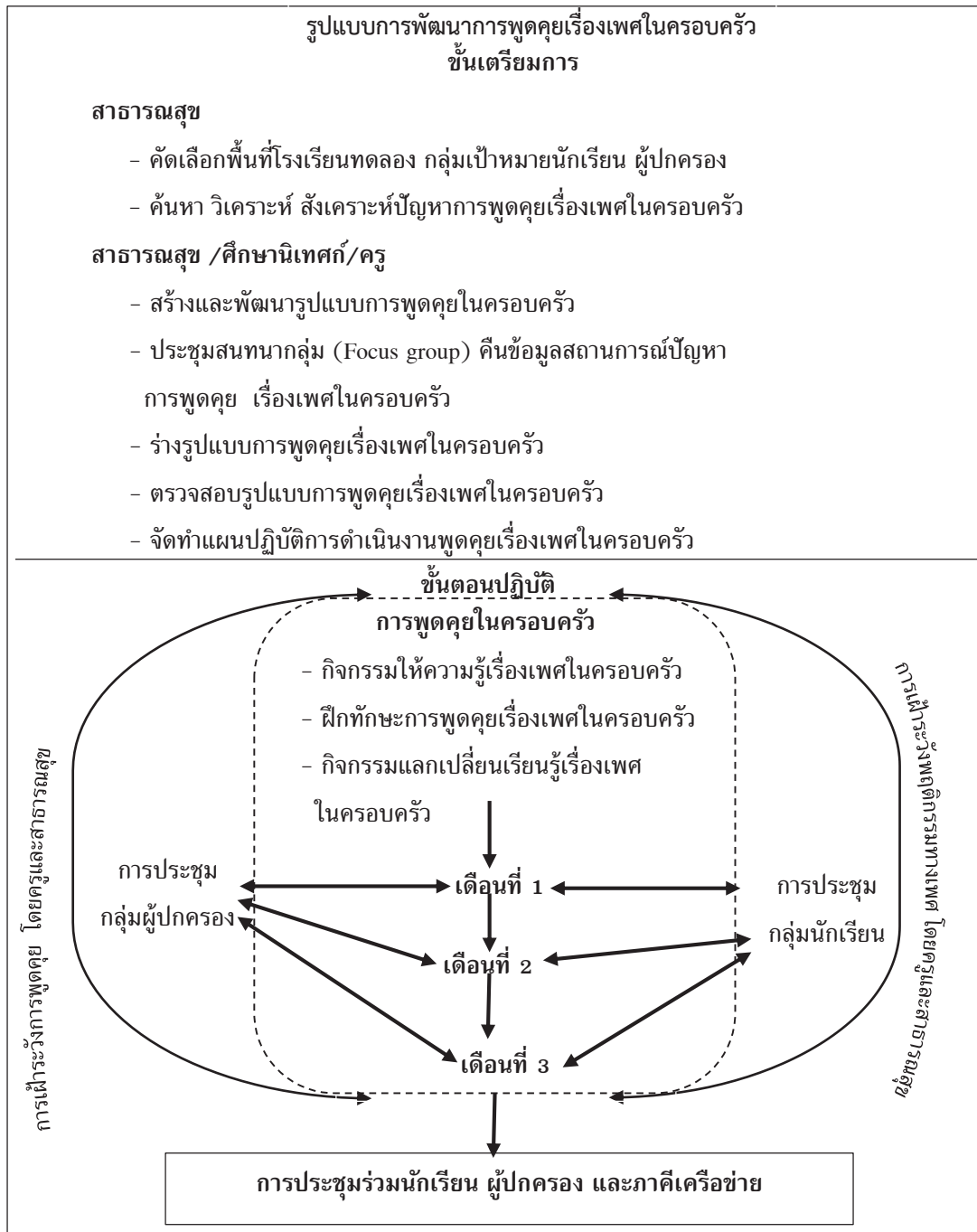
ตารางที่ 1 ร้อยละของสถานการณ์ปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

นักเรียน	ร้อยละ	ผู้ปกครอง	ร้อยละ
อายุ และกลัวถูกผู้ปกครองดู	100	อายุไม่รู้จักสอนอะไร สอนตามประสบการณ์	100
ผู้ปกครองไม่เข้าใจ	100	นักเรียนยังเด็กเกินไป ยังไม่สมควรที่จะสอน	100
ไว้วางใจเพื่อนมากกว่า	100	คิดว่านักเรียนได้รับความรู้จากครู	100
ไม่มีเครือข่ายปรึกษาพูดคุยเรื่องเพศ	100	ผู้ปกครองไม่มีความรู้เพียงพอ	85.71
พฤติกรรมการเล่นสื่อออนไลน์	100	ผู้ปกครองขาดทักษะการพูดคุยเรื่องเพศ	
มีแหล่งความรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น Google, internet, Facebook, Line, twister, chat ข่าว	100	การสอนเรื่องเพศควรเป็นหน้าที่ของครู	85.71
มีความเป็นตัวของตัวเองสูง	85.71	ครูมีความรู้มากกว่าผู้ปกครอง	71.43
พฤติกรรมเลียนแบบจากคนที่ตัวเองชอบ	57.14	การพูดคุยเรื่องเพศเป็นเรื่องหายาก	71.43
		เป็นการชวนนักเรียน	57.14

2 การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว

การพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว โดยการนำข้อมูลสถานการณ์สภาพปัญหาและปัจจัยที่เป็นสาเหตุ และอุปสรรคในการพูดคุยเรื่องเพศ ประชุมกลุ่มระดมสมองร่วมคิดระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ศึกษานิเทศก์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อหาแนวทาง และกำหนดแผนงาน

กิจกรรมการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว ทำให้ได้รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียน และร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน มีการติดตามเฝ้าระวังพูดคุยเรื่องเพศ เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 รูปแบบการพัฒนาการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

3 การทดลองใช้รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร

นำรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว มาดำเนินการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 สัปดาห์ๆละ 1 วัน โดยจัดอบรมให้ความรู้เรื่องเพศ ทศนคติ ความสะอาดใจ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ วิธีการจัดอบรมใช้รูปแบบการบรรยาย การฝึกทักษะการพูดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปกครอง นักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และกำกับติดตามและเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการพูดคุยเรื่องเพศ และเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน ทุก 1 เดือนเป็นระยะเวลา 3 เดือน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศ ทศนคติการพูดคุยเรื่องเพศ ความสะอาดใจในการพูดคุยเรื่องเพศ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียน ก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D	t	p-value
ความรู้เรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	6.80	1.82		
หลังดำเนินการ	7.94	1.57		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	1.14	-0.25	-3.753	0.001***
ทศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	38.12	4.61		
หลังดำเนินการ	40.64	3.48		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	2.52	-1.13	-2.943	0.005**
ความสะอาดใจในการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	36.18	6.56		
หลังดำเนินการ	38.92	7.32		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	2.74	0.76	-3.372	0.001***

4. การประเมินผลลัพธ์การใช้รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชรที่พัฒนาขึ้น

4.1 ผลการพัฒนาความรู้เรื่องเพศ ทศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสะอาดใจในการพูดคุยเรื่องเพศ และการปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียน หลังดำเนินการ พบว่านักเรียนมีความรู้เรื่องเพศ คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = <0.001$) ทศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศ คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.005$) ความสะอาดใจในการพูดคุยเรื่องเพศกับผู้ปกครอง คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) และการปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศกับผู้ปกครอง มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.002$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศ ทักษะคิดการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียน ก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D	t	p-value
การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	20.02	5.27		
หลังดำเนินการ	23.38	4.37		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	3.3	-0.9	-3.261	0.002

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.005

4.2 ผลการพัฒนาความรู้เรื่องเพศ ทักษะคิดในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศของผู้ปกครอง หลังดำเนินการ พบว่าผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศ ทักษะคิดในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ สูงกว่า ก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = <0.001$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศ ทักษะคิดในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศของผู้ปกครอง ก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ ($n=30$)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D	t	p-value
ความรู้เรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	12.93	2.143		
หลังดำเนินการ	15.31	1.078		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	2.38	-1.065	-4.284	0.001***
ทักษะคิดในการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	42.25	5.686		
หลังดำเนินการ	46.43	3.326		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	4.18	-2.36	-2.966	0.010**
ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	41.93	5.118		
หลังดำเนินการ	46.25	4.781		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	4.32	-0.337	-4.940	0.001***
การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ				
ก่อนดำเนินการ	40.56	10.532		
หลังดำเนินการ	48.87	7.228		
หลังดำเนินการ-ก่อนดำเนินการ (d)	8.31	-3.304	-3.916	0.001***

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.010

4.3 ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการพูดคุย เรื่องเพศของนักเรียน การติดตามเฝ้าระวังพฤติกรรม การพูดคุยเรื่องเพศของนักเรียนและผู้ปกครอง เดือน ละ 1 ครั้ง ในเดือนมีนาคม เมษายน และพฤษภาคม พบว่านักเรียน มีการพูดคุยเพิ่มขึ้น ในประเด็น การ แต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมกับเพศและกาลเทศะ การ ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ วิธีการป้องกัน ตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศและผลกระทบ จากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

4.4 ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการพูดคุย เรื่องเพศของผู้ปกครอง จากการเฝ้าระวังการพูดคุย เรื่องเพศของผู้ปกครอง เดือนละ 1 ครั้ง ในเดือน มีนาคม เมษายน และพฤษภาคม พบว่าผู้ปกครอง มีการพูดคุยเพิ่มขึ้นในประเด็น การเปลี่ยนแปลงของ ร่างกายเมื่อสู่วัยรุ่น และการแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมกับเพศและกาลเทศะ และประเด็นที่มีการพูดคุย ได้แก่ การปฏิบัติตัวเมื่อมีประจำเดือนผู้หญิง/ผื่น เปียกผู้ชาย, การรักษาความสะอาดของอวัยวะเพศ, การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ผลกระทบ จากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการคบ เพื่อนต่างเพศ

4.5 ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ มีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน จากการเฝ้าระวัง พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน เดือนละ 1 ครั้ง ในเดือนมีนาคม เมษายน และ พฤษภาคม พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ มีเพศสัมพันธ์ลดลง ครั้งที่ 1 พบว่านักเรียนมี พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ มากที่สุดได้แก่ ไปเที่ยวคาเฟ่ รองลงมา เที่ยวผับ ร้านเบียร์ และ นักเรียนเปิดดูเว็บไซต์ หรือดูคลิปวิดีโอ ที่มีภาพแสดง บทรัก/หนังโป๊หรือเรื่องปลุกเร้าอารมณ์เพศ ครั้งที่ 2

พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ มากที่สุดได้แก่ไปเที่ยวคาเฟ่ รองลงมา นักเรียนอ่านนิยาย โรแมนติกหรือดูหนังสือ/นิตยสารที่มีภาพโป๊ เปลือย ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ นักเรียนเปิดดูเว็บไซต์ หรือดูคลิปวิดีโอ ที่มีภาพแสดงบทรัก/หนังโป๊ หรือเรื่องปลุกเร้าอารมณ์เพศ และนักเรียนดู ภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์กับเพื่อนต่างเพศ และ ครั้งที่ 3 พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ มากที่สุดได้แก่ไปเที่ยวคาเฟ่ รองลงมา นักเรียน อ่านนิยายโรแมนติกหรือดูหนังสือ/นิตยสารที่มีภาพโป๊ เปลือย ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ นักเรียนเปิด ดูเว็บไซต์ หรือดูคลิปวิดีโอ ที่มีภาพแสดงบทรัก/หนัง โป๊หรือเรื่องปลุกเร้าอารมณ์เพศ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน (n=30)

พฤติกรรมเสี่ยง ต่อการมีเพศสัมพันธ์	ผลการประเมินพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์					
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3	
	$\bar{x}$ (S.D.)	แปลผล	$\bar{x}$ (S.D.)	แปลผล	$\bar{x}$ (S.D.)	แปลผล
1.นักเรียนดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เมื่ออยู่กับเพื่อน หรือเมื่อมีโอกาส	2.23 (0.774)	บางครั้ง	1.2 (0.407)	ไม่เคยเลย	1.33 (0.479)	ไม่เคยเลย
2.นักเรียนอ่านนิยายโรแมนติกหรือดูหนังสือ/นิตยสารที่มีภาพโป๊ เปลือย ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ	2.37 (0.718)	บ่อยครั้ง	2.07 (1.015)	บางครั้ง	1.77 (0.971)	บางครั้ง
3.นักเรียนเปิดดูเว็บไซต์ หรือดูคลิปวิดีโอ ที่มีภาพแสดงบทรัก/หนังโป๊หรือเรื่องปลุกเร้าอารมณ์เพศ	2.4 (0.563)	บ่อยครั้ง	1.8 (0.761)	บางครั้ง	1.83 (0.986)	บางครั้ง
4.นักเรียนดูภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์กับเพื่อนต่างเพศ	2.03 (0.718)	บางครั้ง	1.5 (0.682)	ไม่เคยเลย	1.8 (0.714)	บางครั้ง
5.นักเรียนเคยหนีไปเที่ยวกับเพื่อน	2.13 (0.434)	บางครั้ง	1 (0.000)	ไม่เคยเลย	1.13 (0.346)	ไม่เคยเลย
6.นักเรียนอยู่ตามลำพังสองต่อสองกับแฟน	2.3 (0.535)	บางครั้ง	1.1 (0.305)	ไม่เคยเลย	1.07 (0.254)	ไม่เคยเลย
7.นักเรียนไปเที่ยวค้างคืนกับเพื่อน/แฟน	2.37 (0.615)	บ่อยครั้ง	1 (0.000)	ไม่เคยเลย	1.17 (0.379)	ไม่เคยเลย
8.นักเรียนและเพื่อนต่างเพศหรือแฟน จับมือถือแขนกันกอด/หอม หรือถูกเนื้อต้องตัวกัน	2.33 (0.661)	บางครั้ง	1.4 (0.498)	ไม่เคยเลย	1.13 (0.346)	ไม่เคยเลย
9.นักเรียนจูบกับแฟน	2.03 (0.765)	บางครั้ง	1 (0.000)	ไม่เคยเลย	1 (0.000)	ไม่เคยเลย
10.นักเรียนไปเที่ยวผับ	2.43 (0.568)	บ่อยครั้ง	1 (0.000)	ไม่เคยเลย	1 (0.000)	ไม่เคยเลย
11.นักเรียนไปเที่ยวคาราโอเกะ	2.33 (0.547)	บางครั้ง	1.5 (0.509)	ไม่เคยเลย	1.1 (0.305)	ไม่เคยเลย
12.นักเรียนไปเที่ยวร้านเบียร์	2.43 (0.568)	บ่อยครั้ง	1 (0.000)	ไม่เคยเลย	1 (0.000)	ไม่เคยเลย
13.นักเรียนไปเที่ยวคาเฟ่	2.57 (0.504)	บ่อยครั้ง	2.03 (0.669)	บางครั้ง	1.87 (0.629)	บางครั้ง
14.นักเรียนไปเที่ยวร้านโต๊ะสนุกเกอร์	1.77 (0.971)	บางครั้ง	1.1 (0.305)	ไม่เคยเลย	1 (0.000)	ไม่เคยเลย

การเฝ้าระวังพฤติกรรม การพูดคุยเรื่องเพศ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview สรุปได้ดังนี้

การพูดคุยของนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่าแนวโน้มเรื่องเพศมีการพูดคุย และเปิดใจกันมากขึ้น หลังจากเข้ารับอบรม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ มั่นใจที่จะพูดคุย สอดคล้องคำกล่าว

“หลังอบรมหนูพูดคุยกับพ่อมากขึ้น ซึ่งก่อนอบรมเวลามีปัญหาหนูจะปรึกษาแม่มากกว่าพ่อ หลังอบรมหนูกล้าถาม กล้าคุยกับพ่อเรื่องเพศมากขึ้น เพราะพ่อบรมด้วยเรียนไปพร้อมกับหนู ทำให้กล้าที่พูดคุย เปิดใจกับพ่อกว่ามากขึ้น”

“มีการพูดคุยมากขึ้น คุณรู้เรื่องไม่ต้องอ้อมค้อม เนื่องจากลูกเป็นผู้หญิง เมื่อก่อนไม่เคยพูด เพราะถ้าพูดจะเหมือนเป็นการขึ้นนำ เดิมเพราะเราเป็นผู้ชายลูกเป็นผู้หญิง และแม่ก็ไม่ค่อยมองว่าเป็นเรื่องหยาดคาย การเข้ารับอบรมได้ฟังเนื้อหา ทำให้กล้าคุยกับลูกมากขึ้น หลังอบรมทำให้เรามีความรู้เพิ่มมากขึ้น ช่วยเปิดใจลูกคุย กล้าปรึกษามากขึ้น”

ความพึงพอใจ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศของผู้ปกครอง นักเรียน และครู สรุปได้ดังนี้

นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการบูรณาการพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว เป็นกิจกรรมเสริมความรู้ในห้องเรียนปกติ ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความเข้าใจตรงกัน กล้าพูดคุยมากขึ้น ควรขยายให้ครอบคลุมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน มีการติดตามต่อเนื่องถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

“หนูเข้าร่วมโครงการเพราะอยากรู้ความรู้อยากให้มีการจัดอบรมแบบนี้มีผู้ปกครอง และนักเรียน

มาด้วยกัน การเรียนแบบนี้ ได้ความรู้เยอะกว่าในห้องเรียน และมีการฝึกปฏิบัติ แสดงความคิดเห็น ช่วยให้หนูกล้าแสดงออกค่ะ หนูคิดว่าการอบรมเป็นสิ่งที่ดีเหมือนสอนเสริม ”

“ทำให้เด็กและผู้ปกครองอยู่ใกล้ชิดกันได้ ร่วมพูดคุยกัน จนกันให้มีความเข้าใจมีความสนิทสนมมากขึ้น สร้างความคุ้นเคย ทำให้เด็กกล้าที่จะพูดคุย และฝึกทักษะการพูดคุยเรื่องเพศด้วย และควรจัดอบรมต่อเนื่องตั้งแต่ ม.1 ถึง ม. 3 ทำให้ลูกมีความรู้ในการเอาตัวรอด”

”สำหรับรูปแบบการอบรมการพูดคุยเรื่องเพศเป็นรูปแบบที่ดี ระยะเวลาเหมาะสม ควรจัดให้ครบหลักสูตร เว้นระยะติดตามทุก 6 เดือน ทุก 1 ปี และติดตามต่อเนื่องถึงม.2 และ ม.3”

“เป็นโครงการที่ดีช่วยสอนเสริมการเรียนการสอนปกติในห้องเรียน ควรสร้างแกนนำผู้ปกครองนักเรียน คัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ปกครองและนักเรียน เพราะเด็กคุยกับเด็กจะเปิดใจกันมากกว่าสร้างแกนนำนักเรียนมาเป็นผู้ช่วยครู ให้เด็กมีทักษะชีวิต”

อภิปรายผล

การประเมินผลลัพธ์การใช้รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. ข้อมูลทั่วไป นักเรียน พบว่าเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.4 อายุ 13 ปี ร้อยละ 66.7 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 73.3 ผู้ปกครองอาชีพค้าขาย ร้อยละ 26.7 แหล่งความรู้เรื่องเพศที่นักเรียนได้รับมากที่สุดได้แก่ อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 73.3 รองลงมาแม่ ร้อยละ 60.3 ครูอาจารย์ ร้อยละ 46.7 Line ร้อยละ 40 และเพื่อน ร้อยละ 36.7 ตามลำดับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.3 อายุเฉลี่ย 43.5 ปี รายได้ 10,001–50,000 บาท/เดือน ร้อยละ 46.8

สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.3 ระดับการศึกษาจบระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.7

2. ความรู้เรื่องเพศ หลังดำเนินการพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวของนักเรียนและผู้ปกครอง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศถูกต้องเพิ่มขึ้น แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การบรรยาย และกิจกรรมกลุ่มเพื่อสะท้อนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกทักษะการพูดคุย ทำให้ได้รับความรู้ และมีความเข้าใจวิธีการพูดคุย ทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจ ที่จะกล้าคุยกับนักเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมเรื่องเพศคุยได้ในครอบครัว และจากการสอบถามผู้ปกครองที่เข้ารับการอบรมพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมหลักสูตร มีความรู้ และทัศนคติในการสื่อสารเรื่องเพศฯเพิ่มขึ้น เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญในการสื่อสารกับลูกหลานวัยรุ่น⁽⁶⁾

3. ทัศนคติในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติเรื่องเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.010$) เนื่องจากนักเรียน และผู้ปกครอง มีการแลกเปลี่ยนปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา ทำให้เกิดความเข้าใจปัญหามากขึ้น เกิดความตระหนักรู้ด้วยตัวเอง คิดวิเคราะห์ และมีกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครอง และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนไปในเรื่องเดียวกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจยอมรับฟังความคิดเห็นระหว่างกันมากขึ้น มีทัศนคติทางบวกต่อการพูดคุยเรื่องเพศ สอดคล้องการศึกษาศึกษาแบบจำลองเชิงสาเหตุพฤติกรรมกรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่นหญิง⁽⁷⁾

4. ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ผู้ปกครองที่ไม่สะดวกใจพูดคุยเรื่องเพศเนื่องจากพูดไม่รู้จะเริ่มพูดเรื่องอะไร ไม่มีความรู้ส่วนใหญ่สอนตามประสบการณ์ มองว่านักเรียนยังเด็กเกินไป ยังไม่สมควรที่จะสอนเรื่องเพศเหมือนการชู้ฉู้นักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อสารเรื่องเพศของมารดาที่มีบุตรวัยรุ่นพบว่า สื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศ และความสนใจในการสื่อสารเรื่องเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁽⁸⁾ และการศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเพศต่อความ สะดวกใจ และปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศ ระหว่างวัยรุ่นหญิงตอนต้นกับมารดา⁽⁹⁾

5. ปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว พบว่าคะแนนเฉลี่ยของปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) เนื่องจากผู้ปกครองได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการอบรมแบบผสมผสานทั้งทฤษฎี ฝึกปฏิบัติ และกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ทำให้ได้รับความรู้ และมีความเข้าใจวิธีการพูดคุยมากขึ้น ทำให้มีความมั่นใจ ที่จะกล้าคุยกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมเรื่องเพศคุยได้ในครอบครัว และจากการสอบถามผู้ปกครองที่เข้ารับการอบรมพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมหลักสูตร มีความรู้ และทัศนคติในการสื่อสารเรื่องเพศฯเพิ่มขึ้น เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการสื่อสารกับลูกหลานวัยรุ่น⁽⁶⁾

6. การเฝ้าระวังการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครองและเด็กนักเรียน จะเห็นได้ว่าประเด็นที่มีการพูดคุยน้อยมีแนวโน้มการพูดคุยมากขึ้น

7. การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังดำเนินการพฤติกรรมเสี่ยงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยครั้งลดลง ผลจากการติดตามการพูดคุยระหว่างนักเรียน และผู้ปกครอง ในอาทิตย์ถัดไปในของการเข้าอบรมก่อนการอบรมมีกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน โดยผู้ปกครองและนักเรียนทุกคน ร่วมแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกหลังจากดำเนินการ มีการพูดคุย หรือไม่พูดคุย เพราะสาเหตุอะไร จะทำให้เกิดความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นมากขึ้น มีทัศนคติทางบวกต่อการพูดคุยเรื่องเพศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ เกรดเฉลี่ยเทอมล่าสุด การสูบบุหรี่ การมีแฟนการอยู่กับแฟน หรือคนที่ชอบตามลำพัง ความอยากรู้อยากลองต่อการมีเพศสัมพันธ์ การบริโภคสื่อ⁽¹⁰⁾

8. ความพึงพอใจและความคิดเห็นผู้ปกครองและนักเรียน ได้สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศ ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้ ทัศนคติ ความสนใจ และการปฏิบัติกรพูดคุยเรื่องเพศไปในทิศทางที่ดีขึ้น ผู้ปกครองมีความพึงพอใจกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีครูบุคลากรสาธารณสุข ร่วมติดตามเฝ้าระวังพฤติกรรมนักเรียน และมีความคิดเห็นว่าแนวทางที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของการพูดคุยเรื่องเพศควรขยายผลการจัดตั้งแกนนำการอบรมให้เพิ่มมากขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการบูรณาการภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จังหวัดนครสวรรค์พบว่าภาคีเครือข่ายประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา อสม. ผู้นำชุมชน และสภาเด็ก ร่วมดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีกิจกรรมหลักคือการบูรณาการดำเนินงานจากภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์⁽¹¹⁾

รูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร เป็นรูปแบบที่ไม่เคยดำเนินการศึกษามาก่อนในจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งรูปแบบนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรสาธารณสุข ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้ปกครองนักเรียน โดยมีกระบวนการพัฒนา คือ การวิเคราะห์สังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาการพูดคุยเรื่องเพศ การตั้งครรภในวัยรุ่นของจังหวัดกำแพงเพชร การระดมสมองร่วมกันคิด วางแผนในการสร้างและพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และบูรณาการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยบุคลากรสาธารณสุข สนับสนุนวิชาการจัดทีมวิทยากรให้ความรู้ ให้คำปรึกษาครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเฝ้าระวังติดตามประเมินผล ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน ส่งผลให้ครูมีการพัฒนาทักษะในการสอนเรื่องเพศ และนักเรียนเกิดความไว้วางใจ ในครูผู้สอนมากขึ้น ครู มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียนการสอน ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง และประเมินผลการพูดคุยระหว่างนักเรียน กับผู้ปกครอง และเฝ้าระวังติดตามพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการสร้างทีมเครือข่ายนักเรียน และเครือข่ายผู้ปกครองเป็นจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือติดตามนักเรียนที่มีปัญหา

และรายงานข้อมูลให้ครูหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามให้คำแนะนำต่อไป ศักขานเทศก์ได้มีส่วนร่วมสร้างและพัฒนา ตรวจสอบรูปแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนเป้าหมายที่จะพัฒนา

จุดเด่นของรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมแบบนี้มาก่อน ซึ่งกิจกรรมนี้ทั้งให้ความรู้ มีการแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนมีการฝึกทักษะการพูดคุยเรื่องเพศ มีการเปิดใจระหว่างนักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งทำให้มีความมั่นใจ และกล้าที่จะพูดคุยกันในครอบครัวมากขึ้น และเห็นว่าการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้มีประโยชน์มาก ทำให้มีความรู้ สามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ และปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ ประกอบกับผู้บริหารของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ผู้บริหารของโรงเรียน และหน่วยงานศึกษาให้ความสำคัญ สนับสนุนให้ความร่วมมือในการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดในเรื่องเวลา การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งต้องจัดนอกเวลาเรียนเป็นวันเสาร์- อาทิตย์ ระยะเวลา 12 สัปดาห์ๆละ 1 วัน เนื่องจากวันปกตินักเรียนมีคาบเวลาเรียนเต็มเวลา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลา และนักเรียนบางส่วนเรียนพิเศษ และต้องนัดผู้ปกครองและนักเรียนมาอบรมพร้อมกัน ซึ่งทำให้นักเรียน และผู้ปกครอง กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถอาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ หากจะนำรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปใช้ดำเนินการต่อ ต้องมีการเตรียมการเรื่องระยะเวลา

การจัดกระบวนการเรียนรู้ สอนเสริมนอกเวลาเรียนวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และจัดหาสิ่งกระตุ้นแรงจูงใจ

ข้อดีของการจัดกิจกรรมการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว ระหว่างนักเรียน และผู้ปกครอง ทำให้นักเรียน กล้าที่จะเปิดใจซักถามเรื่องเพศ และนักเรียนมีความเชื่อใจผู้ปกครองมากขึ้น จากที่เคยปรึกษาเพื่อนกลับมาปรึกษาผู้ปกครอง

การสร้างเครือข่าย โดยการจัดทำกลุ่ม Line ของนักเรียน และผู้ปกครอง ทำให้เกิดการร่วมคิด แนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญา สร้างจิตอาสาของผู้ปกครอง และนักเรียน ลงเยี่ยมติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีปัญหาในครอบครัวแตกแยก สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ การมีเครือข่ายของนักเรียน ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้สื่อสารข้อดีของการเข้าร่วมกิจกรรมมีการเฝ้าระวังพฤติกรรมในกลุ่มเสี่ยงที่มีความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความยั่งยืนเมื่อโครงการสิ้นสุด คือ การติดตามการพูดคุยเรื่องเพศในกลุ่ม Line นักเรียน Line ผู้ปกครอง และการบูรณาการแผนงานโครงการ โดยบรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร การนำไปใช้และข้อจำกัด

ควรนำไปขยายผลในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้ครอบคลุมทุกแห่งในจังหวัดกำแพงเพชร ควรมีการติดตามผลระยะยาวของการพัฒนารูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครอง และนักเรียน โดยจัดทำแผนการติดตามอย่างต่อเนื่อง

เป็นระยะจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีการบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืนของการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว เพื่อลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ข้อจำกัดเนื่องจากรูปแบบนี้พัฒนามาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หากจะนำไปใช้ในวัยรุ่นที่มีอายุมากขึ้น อาจต้องมีการปรับเปลี่ยน และหาข้อมูลเพิ่มเติมกับบริบทของอายุและสภาวะวัยรุ่น

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบบการพูดคุยเรื่องเพศในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าหลังดำเนินการนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศ ทักษะคิดในการพูดคุยเรื่องเพศ ความสนใจของนักเรียนในการพูดคุยเรื่องเพศกับผู้ปกครอง การปฏิบัติการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว สูงกว่าก่อนดำเนินการ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และจากการเฝ้าระวังติดตามการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 เดือน พบว่ามีแนวโน้มการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนเพิ่มขึ้น และจากการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติระดับบ่อยครั้งลดลงไปอยู่ที่ระดับบางครั้ง และไม่เคยเลยมากขึ้น นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้เรื่องเพศในครอบครัว เห็นว่าเป็นรูปแบบที่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และมีการพูดคุยเรื่องเพศร่วมกันระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองมากขึ้น ภาคีเครือข่ายประกอบด้วยครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดเครือข่ายในการพูดคุยเรื่องเพศ เห็นควร

มีการขยายโครงการให้ครอบคลุมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และให้มีการติดตามเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ข้อเสนอแนะและประโยชน์จากการวิจัย

1. ควรนำรูปแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ไปขยายผลในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาให้ครอบคลุมทุกแห่งในจังหวัดกำแพงเพชร

2. ควรมีการบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืนของการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว เพื่อให้กลุ่มนักเรียนมีความรู้และมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ และลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ ด้านส่งเสริมพัฒนา กลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ผู้อำนวยการ และคณะครูโรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม นักวิชาการสาธารณสุข ผู้รับผิดชอบงานอนามัยวัยเจริญพันธุ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งได้ให้คำปรึกษา แนะนำ รวมถึงเครือข่ายนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม ที่ได้ร่วมสนับสนุน และร่วมดำเนินการศึกษาการพัฒนาแบบการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกำแพงเพชร ให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (สวปก.). ระบบบริการปฐมภูมิ (Primary care). [อินเทอร์เน็ต]. 2552. [เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2563]. เข้าถึงจาก: <http://www.hisro.or.th/main/?name=knowledge&file=readknowledge&id=18>.
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร. รายงานการดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัว จังหวัดกำแพงเพชร. กลุ่มงานพัฒนาคุณภาพและรูปแบบบริการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร. รายงาน; 2563.
3. รุปลนกร เจริญวงศ์. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัว เขตสุขภาพที่ 3. การประชุม วิชาการจัดการเรียนรู้เขตสุขภาพที่ 3; 6-7 สิงหาคม 2563; ณ โรงแรมท็อปแลนด์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.
4. Best, John W. Research in Education. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc 1997;174.
5. ฐิติรดา อัครภาณุวัฒน์. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดแม่ฮ่องสอน. [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์ สาขาบริหารสาธารณสุข]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2555.
6. สมภณ วรสร้อย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของเครือข่ายทีมสุขภาพของหมอบริการระดับตำบล อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2560.
7. โชคชัย มานะธนะ, พรหมพิศิษฐ์ โจทยักัง, วรวัชร ขจรรัตนวิชัย. แนวทางการจัดบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่เหมาะสมในบริบทอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2556;1(2):21-33.
8. นงลักษณ์ พะไยยะ, เพ็ญญา หงส์ทอง, พัชรีย์ เพชรทองหยก, กานต์วรินทร์ กองกุลวัฒน์; สำนักงานวิจัยและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. การจัดการกำลังคนด้านสุขภาพเพื่อขับเคลื่อนระบบบริการปฐมภูมิและระบบสุขภาพระดับอำเภอของประเทศไทย. รายงาน; 2561.
9. วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร, กฤษดา แสงดี, กมลนัฏ ม่วงยิ้ม, อติญาณ์ ศรีเกษตริน, รุ่งนภา จันทรา, วิริยา โพธิ์ขวาง-ยุสท์ และคณะ. การงานและผลผลิตกำลังคนในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. บทความ; ได้รับการสนับสนุนโดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2563]. เข้าถึงจาก: <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4893>
10. สุรสิทธิ์ ล้อจิตรอานวย, ญัญญา คำผล, น้ำฝน ศรีบัณฑิต, ยศ ติระพัฒนานนท์; หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร “คณะ” และโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP). การวิจัยเชิงสังเคราะห์เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางเศรษฐศาสตร์ของนโยบายคลินิกหมอครอบครัว. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์; โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.); 2560.
11. สมจิต หนูเจริญกุล. พยาบาลเวชปฏิบัติกับการพัฒนาบริการปฐมภูมิ (บทความ). วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว 2563;1(39-42). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2563]. เข้าถึงจาก: <http://hdl.handle.net/11228/2701>